

Մանգրումի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԻՔԻՆՃԻ ՄԵՆԵ

1868 ՅՈՒՆԻՍ 31 ՉՈՐԵՒՄՊԻՆՉ

ՆԻՄԵՐՈ 584

Մանգրումի Էֆեմար համար 300
Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.
Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.

Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.
Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.

Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.
Գրքի քանակը, 200 քաղ. 190 քաղ. 100 քաղ.

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԵԼԵԿՐԱՖԻԿԵ

(Առաջին Համար)

Փարիս 10 փետրվար 1868 թ.
Պաշտոնական թերթի հրատարակումը
մեք իւրեք մեկնեցեալն թերթի օր
լուսնագրոս տրոգանն օրուան պէտք
էր հազարնա, փարիսի Մեմբերներն
քեթիստատ Մ. Գրեյնիւսքո. քեթի
հիւքիւմէ թիւին իրաւաւոր վե պեանա
թընը թագաւոր իմեք իւրեք պու սա
պահ Ֆրանսա խորհրդին նազըրը Մ. տը
Մուրիսե իւ պիր միւլազաթ իմիւր օր
տուղու Ֆրանսա զագեթանն իմեք
թիւնն տիր.

Պէրիստ 11 փետր.

Թիւրքիա իւրեքին հիւսմ իտեք
պէտքիւր պուլունտուղու իմեք
նա չըգարըրը տր.

Լոնտոն, 11 փետր.

Բուսիա տեւիթիւն Պաշտոնական
վե Սըրպիսթան էհայիսինի իտեք
մագ իւն թահրիք իմեք օրուղու
նու Սթանտար գագեթան թաստիր իմ.
մեք տիր.

Փարիս 11 փետրվար.

Պաշտոնական մեմբերներն տայիր
Մ. տը Պաշտոնական 1867 ապրիլ 19 թա.
րիսի պիր նամէյի թահրիք թաստիր ի.
տէր օր, օր վագրթ Բրուսիա տեւիթի
Սթանտար վե Բուսիա տեւիթիւնի քե.
տիր իւ պիր շտիրիպ Ֆրանսա գար.
չը միւթթիւն մուամէլ իմեք իմեք
չալըրը տր.

Տեմբրաթարն նիւ-Եօրգա թե.
ճեմիւ իտէն պիր մեքիսի, թէյիս ճո.
օրըն թեքար թիւսթ գանտիրալընա
գապուլ իմեք իւն գոնկր մեքիսի
այլալար.

Գալիէն սեյլէնտիրին նեգաթէն, ճե.

նեղալ իկնաթիւն Տեք-սեպտեմբ 10
տեթ իտեք տիր.

Մարտի 11 փետրվար.

Մարտի 11 փետրվար իւ.
թիւն իմիւր տիր.

(Ինկիլիստ) Գորք, 11 փետր.

Չապթիւ մեմբերներն էմբերն
գաստ օրուղու իւն իւրեք թեքիւ.
պէր օրուղու տուր. Էհայիսին ճե.
մեք թիւն էհայիս սագագ օրթալարնա
իւրիսմ թորանը օրուղու հայտէ.
ասաթիր մարիթիւ իւ տաղթըրը
տըր. իւրեք քեան էհայիսնալըր
տըր.

Ա Չ Գ Ա Յ Ի Ն

Պու կիւնիւրտ Սիվատա քը.
Կարապետ սըրագան Էհայիսին պիր թա.
ղըմ իւրեք թեքիւ գու հուր իտեք պագ
ուղու սագագ թորան սեպթիւն
վեթիւն միւլա տիր.

Պիգիւ վագթիւ միւլա տիր իմե.
տիրինտէն, կեքի մեքիւր մուարագ
հագգընտա լաեղըրը քեպի միւլա
իտեք միւլա տիր. Փագաթ չու գաստըր
պիրիւք թիւ, Սիվալ էհայիսինտէն պիր
թագըր կեքի միւլա տիր. սըրագանը
վե կեքի Պեթրոս վարագաթի իւթե.
մեք տէ, վե պիր չոգ թագաթարը
վար իտուկինի իտուս իմեք տէ օր.
տուղարը հայտէ, տիրէ պիր թագըր
տաթի մուլա գա միւլա տիր. իւթե.
րիւք տէյի ուղըրագաթ, վե Կարապետ
սըրագան իւն, Էհայիսինտէ սեյլէնտէ.
րին քեպիսինի ճեք ու ինքեար իմ.
մեք տէ վե քագթիւստէ պու տալաթ
տիրինտէ տիր.

Պիգիւ Կարապետ սըրագան պուլար
իւ ուղըրագաթ իւն, նեգաթեթ
րիւք իտեք իւթիւստը վեթիւստէ

Էվրեքէ չեքիստ, վե օրագա մեքիւ.
թիւ ինչա վե թանգիւր սարթը էվրեք
իւթե, հեմ տալա գիւտտէ րահաթ օ.
լուս, վե հեմտէ էմբերնա ուն կիւն.
թիւնի միւլեթ պիւլա իւրեք իմեք իմ.
րագըր կեքիւր օրագըրտա իւթե
եօգ տուր.

Շու. աթիւնքի մահգէր, աթիւրը գա.
տար իմգա իւ Սիվատա վար րահա
թեթիւն թագաթ գըրնըր օրուս,
վե սուրեթիւն Մանգրումի գագեթ
իւն թարթիւրագաթ իւն օրուղու
օրագըր, պիւ թարթիւրագաթ հիւթեթէն
նէն տէք իտեքիւ.

Տեվիթիւ Էվրեքէ հագթիւր.

Էրագ օրու. հոգա Բարէլ հեք նե գա.
տար պիր սեյլէնտէ միւթեթագիւ, էմագ
միսթոնտա, միւլեթ վեթիւ հագգընտա
վե ագա չեքիստէ պուլունտագա իւթե,
հալ պու քի մեքըր չոգ վագթիւստէ
նագար վե թեքիւ էհայիսին քիւլիւն
մահրում վե մեքիւր օրուղու իտուկինտէն,
վե հեք վագթիւստէ պուլունտագա իւրեք
թեթ պուլը վե դարագըր իւ կեթիւս
միսթիւ. իւն տէքաթան միւթեթագիւ
նայեթիւ իւ պէյն էլ տեվեթ վե իւլա
քեթար պուլունտու օրուղուստէ, հալ
պու քի պու միսթիւ տեվեթ վե իւլա
տիրտէ լեքտար, վե սալըրագաթ
մեքիւստ վե մեթրուս հիւթիւստէ
լուս իւրեք թեթ տեվեթիւ իւթիւստէ
դայիւրի նիգա պուլունտագա, վե
թիւսին ճայիւ կեթիւստէ, միւլեթիւ
իւ գապուլ իմեք իւթեթիւստէ, լութեթ
վե ինտէն մեքըրագաթ գոմիսթոն
տէն թարտ օրուղուստէ պէրագաթ,
իւ պու իւթիւստէ չաքեթիւստէ մեքիւս
ճեքիւստէ գայտ պիր, իւթուստէ
պիր տաթի պիր թագըր իւթիւստ
վե իւթիւստէ իւն, հիւ պիր իւրեք
թեթ իւթիւստէ օրուղուստէ
իւթուստէ, միւլեթիւ իւթիւստէ
թեթիւստէ իւթիւստէ իւթիւստէ
րիւք, վե չուրագըր թարտ վե
թարթիւ

պորտուգալացիք, խնդրեցին տեղեկացնել մեր գումուն իսթիստամը խուսափելու, եկեղեցի միլիթիմիզ օլմասընտան տօլանը, միլիթի թարաֆընտան պիլ միլնասէպէ վէ պիլ վէ-քեալէ իսթիստամ օլտուղու, վէ պուլունտան պէօյլէ տախի խըզմէթի մէզքիւրէ վէ սա-յիլըտէ պուլունտուրուլտուղու հալտէ, մի-լէթմէ պիր վէճհիլէ գապուլ իթմէյէճէմիկիզ միսիլու, չաեկտ միլիթի ակեղէ թարաֆըն-տան իսթիստամ օլտուղու լազըմ կէլտիկի վէ միլնասիպ կէօրիւտիկիւ սուրէթտէ, պուլնա տախի պիր շէյ տիմէյէճէկիմիզտէն, քէյֆի-եթի մալիւմիւ տէվէթլէրի օլարագ, իճա-պընըն իճրասընա միւսաատէյի ալիյէլէրի շա-եան վէ էրզան պուլոլմասը պապընտա, վէ քեաֆթէյի հալտէ էմր ու ֆէրման հազ-րէթի միւնէյիւ էմրին տիր:

(Իսթուր)

— Կէչէնլէրտէ ֆրկիշտէ Թ. Տօնիկ-եան նամ արգընա խիֆթէթ կէթիլմիշ օլան պիր տէլիգանլընըն վէ ֆաթընր սեր-րիշթէ խտէրէք, ֆուլնշ քէնտի 87 ինձի նիւսիս սինտէ պիր թագըմ հէզէեան տէրձ լոյէմիշ խտի, վէ պիլտէ քէյֆիլէթի թէթթիլ իթմէթտէ օլտուղու մուզու պիլ տիրմիշ խտիք:

Նասըլ քի օլ վազըթ տախի սէյլէմիշ խտիք, զաթէն պիլ մէզքիւր լազըրտընը իշխար իշխմէզ, թիմարխանէճի Պաղ տասար ախպարը մէզքիւր մէմուրիեթ թիլտէն ալիլէ, եթիլնէ պաշգա պիր զաթը թալիլն իթմիշ խտիք:

Պիգիմ վազըթըմզ կէլնիճէյէ գատար ֆրկիշտէքի նէ տիվանէլէրէ վէ նէտէ սա-յիլ պիշարէլէրէ խասթա նազարլոյա պա-զըմագ առէթտէն օլմասըղընտան, հէր գանդի պիշարէ քէյֆիլէ օլտա, խասթա խանէյէ չըգարլոյազըղըն պուլունտու-ղու ելլտէ հէքիմիզ վէ իլաճըրգ էօլ-մէթտէ օլմասընը կէօրէրէք, աօգթօր ֆալունտան տահա պիգիմ իտարէմիզ կիւնիւնտէն էվէլ, օլանըն հէքիմի պու-լունտասը ճիհէթլէ, քեաֆթէյի պիշա-րէկեանըն խասթալարընա տախի, տի-շարտան կէլէն խասթալար կիպի պազըլ-մասը էլլէ միլիթիլնի տիւ շիւնմիւշ իսե-տէ, օլ վազըթլարտա խասթալանէ սե-ֆիլ հալտէ պուլունտուղու տան, շու իուսուս թապիաթիլէ իճրա իտիլէմէ-միշ օլմալիլ, պիլգիմ կիւնիւմիւշտէ իս-թէտիկի կիպի իճրա իթմէյէ պաշլամըլ տըր, նասըլ քի շիմտիտէ էօյլէճէ տէվամ իթմէթտէ տիր, վէ ֆուլնշուէ մէզքիւր իթթիլարասընա սէպէպ, միւմայիլէյէ տօգ-թօլուն հատտէն զեեանտէ մէրագ, տիգ-գաթ, շիւրհէ վէ նիղամբէրվէրիլնի օլմուշ տուր, շիւնքի մէրգուլմ Տօնիկեանըն խա-թախանէյէ չըգարլոյազըղըն թիմար-խանէտէ էօլտիւկիւնիւ իշխմէթտէ, թապիաթիլ իգթիլպասընձա, հիտտէթ-լէնմիշ, ալթ իւսթ օլմուշ, վէ օլմասըն քի էսկի վազըթլարտա օլտուղու կիպի պիշարէ պիր գազաեա ուղրամըլ օլտուն

շիւրհէսինէ զահիպ օլարագ, ճէնագէնիլն տէօրթ թարաֆընը թէթթիլէ չըգըլ-մըլ, վէ պուլարտա, նիշէ էօյլէնլէրիլն, իլիթի իգթիլպասընձա վիճուտիլնտէ վու-գու պուլունտուղու կիպի, պիր թարաֆը-նըն մօրարմըլ օլտուղու կէօրէն իշէր-քի ալիւշմէնլէր, թամ իշթէ ֆուլունտաթ պուլունտուր տէյէրէք կիտիպ մէզքիւր իթ-թիլարաեթ եազարմըլար տըր, հալ պու-քի պիլ շիմտիլէ գատար քէյֆիլէթի թահզըթ վէ Պաղտասար ախպարը իս-թիլնթագ խտէրէք անլամըլտըլ տըր քի, զէվալլու Տօնիկեան պիր կիւն բէք ֆէ-նալաշտըղընտա, մէրգուլմուն բարմաղը-նը ըսըրմըլ, վէ մէրգուլմ տախի պիր գա-տէֆա վուլմուշ տուր, ֆազաթ Տօ-նիկեան տէյիլ օլ կիճէ, իլա տէօրթ կիւն սօնրա վէֆաթ իթմիշ տիր:

Կէրշի մէրգուլմուն տէյիլ տաեագ-տան, իլա տաեագ թէէսսիլիլէ էօլմէ-միշ օլմասընա քեաթիլէն իսթաթ օլմու-շուլ տուր, շաքիլն պուլ ճիւմիլէ իլէ տա-խի Պաղտասար ախպարըն պիր գա-տէֆա վուլմուշ օլմասը տախի, պիլգիմ քէն-տի ուսուլիմիլ իգթիլպասընձա պիլիլաք գապահաթ տըր, շիւնքի տէյիլ պիր գա-տէֆա վուլմուշ, հաթթա լիսան իլէ սէրթ մէյլէմէյէ տախի բուխասթըմըզ եօգ տուր, վէ սրգը թէնպիհէրիմիզ վար տըր, զեթա, պիլ տախի նիշէ պիւ-լիւք գաթլար կիպի, պիշարէլէրիլն քեաֆ-թէսինտէն զեեանտէ տիվանէլէրի աճը-մագտա, վէ օնլարըն իլաշը հալ վէրա-հաթընը տիւշիւնմէթտէյիլ, վէ պուլնա-տա գանն իտէրիլ քի, ֆրկիշէ կէլիպ կէզ-միշ օլան գաթլարըն, չօգլարըլ շէհատէթ իտէպիլիլէր, շէյլէ քի պիլ մէզքիւր խալարթխանէլն իսլահնա էվէլա թի-մարխանէտէն պաշլամըլտընտան, զէն-ձիլի վէ սօթաեթ գաթըրմըլ, վէ եա-թազլարընը սրրասընա գօյմուշուլ տուր, վէ ինշալահ պուլնտան սօնրա տահա զե-եանտէ իսլահ իտէրէք միւրատըրմըլ հու-սուլիլնէ նալիլ օլուրուլ:

Էսէֆ իտէրէք սէյլէրիլ քի, թիւր-քիամըլտա էն զեեանտէ կիւճ շէյ մէմուր պուլմագ տըր, վէ պուլունտան մէմուրա-րըն էքտիլիս, հաթթա մէթթէպլէրիմիզ տէքի կառավարիշէլիլն չօղու տախի, ազլի թէտպիլիլէր գուլանարագ, տիվա-նէլէրի եախտա չօճուլարըլ գապթ իտէ-մէտիլէրիլնտէն, ազըլ վէ թէտպիլիլ ե-րիլն, գօլալձա սօթա գուլվէլիլնէ միւ-րաճաթ իթմէթտէ տիրլէր, վէ պուլ ա-տէթ օլ գատար քէօրէլշմիշ տիր քի, զըտտընը սէյլէտիլիլիլտէ, կիւեա պու-ալէմտէ օլմագ պիր շէյ սէյլէթօրուլ կիպի, նիշէ թէաճ ճիւպ իթմէթտէ տիր-լէր:

Վէ զեեանտէ Էսէֆ իտէճէք եէրի շու-րասը տըր քի, էսկի ալանեան եէնի ա-տէթլէր գօյմաեա չըգըլմըլ օլտուղու

մուզտան, թապիաթիլէ շէքէճէկիմիզ կիւճիլէլիլի կէօգ էօնիւնէ կէթիլիլէրէք, նիշէլէր պիլգի աճըրպ վէ սէնա օգուեա-ձագ ելլտէ, ինսաֆլարընա գարշը պիր-տէ ֆասլ իթմէթտէ տիրլէր:

Թէքրարէն սէյլէրիլ, էկէր պուլ մէմ-լէթթտէ իքի կիւճ շէյ վար իտէ, պիլ տէրիլ քի, պիրիլնիսի միլիթիմիզտէ, է-լիլնէ գօլունա եազըլըր, զիմմէթ սահիպի վէ չալըշկան մէմուր եախտա խըտմէթճի պուլմագ տըր:

Պիլ Էսէֆ ալտան պէրու զալէթա վասըթաթըլա էրքէք վէ գարը թալիլթէ-լէրիլնտէն էհիլէթիլ վէ մէհարէթիլ օ-լանլարը տալէթ իթմէթտէյիլ, հալ պու-քի շիմտիլէ գատար իսթէտիլիլիլ կիպի տէօրթ քիշէյէ մալիք օլմամըլտըլ տըր, կէրշի պիլնիլէք քիշի պօշ կէզմէթտէ, իշ վէ վարա տիլէնմէթտէ, վէ իւճա վէ իլ-թիմաս իշին բուլթա թաթար կիպի եէր-լէր վէ էթթլէր էօրմէթտէ, վէ եիւզլէր-ճէսի տախի ֆրկիշէ կիրիպ չըգմագտա տըրլար, լաքիլն նէ լաեթըլալ վէ ինսաֆ-իլզըն չալըլմագտա տըրլար, վէ նէտէ էլլէրիլնէ եազըլմագտա տըր, նասըլ քի պաշգա տէֆա սէյլէմիշիլ տիր, թէք-րարէն, վէ Էսէֆ իտէրէք սէյլէրիլ քի, միլիթիլիլտէ, սանաթ, թիւճճարըլզ վէ զիւրաթ լաեթըլալ իլէրու կիթմէթթ իտէ տախի, պարի եալընըլ պիր խոտ-մէթթեարըլ իլէրու կիտէճէք օլտա մէմ-նուն օլմալընըլ, պուլ ճիւմիլէ իլէ պիլ իւմտի գաթ իթմէք իսթէմէտիլիլիլտէն, պիր թարաֆտան չըրագ եէթիշ-տիրմէն, վէ տիլիլ թարաֆտան տախի լաեթըլընըլ պուլմաեա չալըլմագտաեթըլ վէ օլմասըլը թագաթիլտէ, եազըլտա սա-յիլ լիսան զալէթալարընտա իլան իտէ-րէք պաշգա միլիթտէն պապը խըտմէթ-ճիլէր տալէթ իթմէք նիլէթիլնտէյիլ:

Իսթիմալ տըր պազըլար, իսթէտիլի-միլ առամը պուլմաթըլըմըլ սէպէպ, վէրիլէն ալըգարըն ալըլըլ օլմալ տըր զանն իթմիլիլ, հալ պուլ քի էօյլէ տէ-յիլ տիր, վէ էօյլէ օլմասըլընա պիլգիմ չօգ իսպաթլարըմըլ պուլունտուգտան պաշգա, նիշէ խըտմէթճիլէ մալիք օլան ֆաթիլալար տախի պիլիլիլ քի իսթան-պօլտա էն միւշքիլ շէյ խըտմէթթար գուլանմագ, վէ լաեթըլ Հալ խըտմէթճի պուլմագ տըր, ֆաթիլալար խըտմէթի ի-շին խըտմէթճի պուլմագ կիւճ օլտուղու հալտէ, արթըլ խասթախանէ վէ թի-մարխանէ խըտմէթի իշին նէ գատար կիւճ օլմագըլընը թարիֆ իթմէք իգթի-զա իթմէզ գանն իտէրիլ:

Պու միւնասէպէթլէ շուլուն տախի խապէր վէրիլիլ քի, շիմտիլէ գատար ֆրկիշ իտարէսի տիմըլէ, եալընըլ էթ-էթմէք, վէ սալիլ էլեա եախտա էրզա-զընա փարա եէթիլիլիլտէպիլմէթլէք անլա-շըլմըլ տըր, հալ պուլ քի էօյլէ տէյիլ տիր:

Փրկիչէն էթ, էթմէք վէ սայիթէ նէ գա-
տար տիգգաթա շաեան իսէ, տիյէպիլի.
րիգ քի իւրտմէթ խուսուսու տաճա զի.
եատէ տիգգաթա շաեան տրր, գիւրա պիլի
խասթաեան, տիլանէեէ պիլի գաչ կիւն էթ.
մէք վէ էթ վէրիլմէգ իսէ էօմէգ, էմմա
իւրտմէթ ճիհէթիլէ պիլի քիւնէք իհ.
մայ վէ գուսուրտան պիլիլէք Ֆէնալմէ
տօղաճաղընտա շիւրհէ եօգ տուր:

— Եւ աթիտէթի մէքիթուպ մէքհուս
Տօնիկեան հագգընտա եազըլըշ օլուպ,
Մանգու մէմիգտէ տէր ի թալէպ օլունմուշ
օլմաղին, հէր նէ գատար կիճիքտի իսէ.
տէ, մա թէշէք քիւր իլան իսէրիլ:

... խմբագիր:

Ես ալ « իբրեւ ազգային անհատ », եւ
իբրեւ ազգիս հիւանդաց եւ տառապելոց բա-
րեկեցութեանը ցանկացող եւ ըստ կարի սա-
տարող մը, ուշի ուշով կը հետեւիմ ժամանա-
կէ մը ի վեր քննի եւ Մանգու մէիդ մէջ՝ ազ-
գային հիւանդանոցի տնօրէնութեան նկատ-
մամբ ծագած բանակոտոյն այլ եւ այլ հան-
գամանացը, եւ ճշմարտութեան կշռոյն վեր-
ջապէս ո՛ր կողմը հակիլը անժոյժ տեսնել
կրտայաւմ:

Բայց մինչեւ ցայն վայր, ճշմարտագագա-
սիրի մը գործ է՝ մէկ կամ միւս կողմին յա-
ռաջ բերած իրողութիւններէն ճշմարտ կամ
ճշմարտանման չեղած կամ չերեւցածները հը-
րապարակաւ յայտնել, եւ ըստ այնմ հասա-
րակաց կարծիքն ուղիղ շաղի մը մէջ գնել:
« Հիւանդանոց եւ փանոսեան » վերնագ-
րով փունջ լրագրոյն 87 հորդք թուոյն ամբող-
ջութիւնը գրաւող մէկ յօդուածոյն մէջ հե-
տեւեալ եղելութիւնը քիչ զարմանօք չի կար-
գացի:

« — Իրաւ է որ ամօրոյ 2ին յիմարա-
նոցի մէջ... »

Արդ՝ ինչեալ Յարութիւն Տօնիկեանը իմ
զրացիս եւ բարեկամս ըլլալով՝ քաջ գիտեմ,
որ եթէ գեռ կենդանի ըլլար, գանակոծու-
թեան զրպարտութեամբ իւր պատիւն արա-
տաւորել յանդգնողաց դէմ կը բողոքէր: Ո-
րովհետեւ մեռած է, ճշմարտութիւնն ու
բարեկամութեան յիշատակը կը պահանջեն,
որ իրին ստուգութիւնը հրատարակելու եւ
անոր « աստ գանուող » ընտանեաց պատիւը
տեղը բերելու պարտաւորութիւնը ես յանձն
առնում:

Ուստի կը փութամ յայտնել, թէ ինչեալ
Յարութիւն Տօնիկեան անուն անձը՝ այս երկ-
րորդ անգամն էր՝ որ ի Փրկիչ պատուպարուե-
լու տարաբաղդութիւնն ունեցեր էր: Ա. ան-
գամն՝ թիթեւ խելագարութեամբ մը որ
տարբեր հիւանդութեան մը հետեւանքն էր,
եւ որ տօգթօր Գալուստեանի խնամքով քիչ
օրուան մէջ բժշկեցաւ: Իսկ վերջին անգամ
գարձեալ նոյն հիւանդութեամբ՝ բայց աւելի
վտանգաւոր նշաններով, որոնց վրայ աւել-
ցած էր նա եւ կաթուածը՝ այլալիւով նոյն
իսկ խեղճին արտասանութիւնը...

Աղքատութիւնը մէկ կողմէն, իւր ընտան-
եաց երկիւղն ու գրացեաց ստիպումները
միւս կողմէն, յիշեալ հիւանդին մըսանգամ
կանոնաւոր տեղեկագրով սուրբ Փրկիչ հի-

ւանդանոցը յուզարկուելուն պատճառ եղան,
եւ արդէն ընտանիքը անոր ապրելէն ան-
յոյս էին:

Վերջապէս երբ անոր մահուան լուրն ա-
ռի, ես ալ ուրիշ քանիմը անձանց հետ գա-
ցի, քննեցի եւ տեսայ եւ կը հաստատեմ
աւասիկ՝ որ ինչեալ Յարութիւն Տօնիկեանը՝
1) Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ՝ թէպէտ յան-
կարծական մահուամբ մեռած, բայց ոչ բնա-
գանակոծ սպանուած է:

Այսչափ ան 8. Տօնիկեանի մահուան վը-
րայօք... Մեր ազգային մամուլն միակ առ-
եանը հասարակաց կարծիքն է. կը լուէ, երբ
վէճն ի մասնաւորէն ընդ հանուր ազգային շա-
հու մը կամ գրութեան մը չի վերաբերիր:
Բայց երբ խնդիրը հասարակաց շինուածոյ մը
վրայ կը դառնայ, երբ ազգային տեսլութիւն
մը չարաչար կամբաստանուի, երբ ամբաս-
տանութիւնք՝ ոճիր եւ եղեռն հաստատել կը
նկրտին, այն ատեն լուրը մեղանչել, եւ ան-
տարբեր կենալը՝ ազգին պատիւն ու օգուտը
միանգամայն մատնել է:

Համակա վերջապէսէն առաջ, հարկ կը
համարիմ նա եւ յաւելուլ որ, ըստ իմ կարծե-
ացս, եթէ փունջ լրագրոյն յերկրած ե-
րեսուն եւ հինգ զուլս ամբաստանութիւն-
ները 8. Տօնիկեանի « սարսափելի ծեծովեղ-
կելի նահատակութեանը » նման բաներ են,
ի պատիւ ազգին, եւ ի միամտութիւն այն
ամէն վարանաբեկ ընտանեաց որ հայր մը
կամ որդի մը կամ եղբայր մը ունին 1) Փրկ-
չի հիւանդանոցի մէջ, արժան է որ նոյն
թերթը, աւելի իրազեկ եւ կորովի գրչի մը
միջոցաւ բրածեմ հանգիստանայ հասարակաց
կարծեաց առջին:

Նիւթին կարեւորութեանը նայելով, կը
խնդրեմ մեծարգոյ խմբագրապետ, որ նամա-
կիս չափէ դուրս երկարութեանը ներէք, եւ
ձեր պատուական թերթին մէջ սուղ անկիւն
մը շնորհէք յանուն ճշմարտութեան եւ ի մը-
խիթարութիւն յիշեալ հանգուցելուն որը
զուակաց:

Մնամ եւ այլն:

Կ. Պօլիս 18 յունվար 1868

Քոյդ բարեկամ
Գ. Յ. Ա.

— Նասրէ քի պիլի գաչ կիւնտէն պե-
րու իլան իտիլմէքտէ տիր, եարլն ախ-
լամ Կէտիք բաշատա քեպլին Օսմանիյէ
նամ թէաթրօտա, մէնֆաթըր Փրկիչէ
օլմագ նիյէթի խայրիյէսի, վէ Բարեգոր.
Ծական յանձնաժողովուն ճահտ ու հիմ
մէթիլէ, Ասիական ընկերութիւն նամ
չիրքէթին օեուհնուլարը « Մանգու խո »
նամ ազգային թրածէտիայը իճրա իտե-
ճէքլէր տիր:

Պու նիյէթի խայրիյէսի տիւշիւնէն,
թէշվիթ իտէն, վէ իճրա իյէշէն զաթ-
լար հագգընտա վաճիպէտէն օլան թե-
շէքքիւր պօրճու մուզու սօնրաեա պըրա-
գարագ, գէվաթը համիյեթթեարանըն,
պէոյլէ պիր խայր ու սէվապ զայրէթի ա-
թէշիւն, քէնտի թէշիլֆէ բաղպէթլէրի
րիւգկեարըլյա քէօրիւքէմէքլէյէ հիմ
մէթլէրին տալէթ իտէրիլ, վէ ումա-
րըլ քի, թէքէրլէքլէրի էօնիւնէ պազը

թաշար թէսատիլֆ իտէրէք րէվիշիւնէ
սէքթէ կէլմիշ օլան Փրկիչ իտարէսի, պու-
Ֆէվք էլ աստ զայրէթլէր սայէսինտէ,
քէլ էվլէլ քէնտի եօլունա տէվամա միւգ-
թէտիր օլատիրէճէք տիր:

— Կէշէն բէնշ շէմպիհ կիւնիւ չոգա-
րըլան Մանգու մէմիգտէ, Չէթիւնտէ թէպ-
տիրի մէզհէպ իտէնլէրտէն եարլնըգ աթը
քիշի գալըշ օլտուղու պիտիրիլթիկի սը-
րատա, « թէպտիրի մէզհէպ հագգընտա
Մէճմուտա եազըլանլարըն քեաֆֆէսի
եարլան տըր » տէնիլմիշ օլմաղին, տիւնքի
չոգարըլան, ետնի 732 նիւմէրօլու Մէճ-
մուտա, մէզքիւր ճիւմէյէ գարշը ճէ-
վապ վէրիլէրէք, « թէրպլէսիլ քէ տիր »
տէնիլ տիր, տիմէք տիր քի, Մանգու մէ,
Մէճմուտանըն օլ պապտէ եազարգարընա
եարլան տըր տիմէսի իշին, թէրպիլէսիլ-
քէ իթմիշ իմիշ:

Մէճմուտա պու իտուսուստա պաշ-
գա պիր ճէվապ վէրմէյիլ, անճագ պիր
գըսսա ճէվապը քեաֆֆէ ատտ իտէրիլ.
շէոյլէ քի, քէնտիսինին պաշգա զալէթա-
լարա հէր վազըթ ախի իսանը գուլան-
մըշ օլտուղուտան սարֆը նագար իտե-
լիմ, այնի, պիգէ թէրպլէսիլ տէտիկի
նիւսիւսինտէ, վէ Մասիտէ գարշը վէր-
տիրի ճէվապընտա, պաղը գազէթալար
հագգընտա պին իսանը գուլանարագ,
« քէմալը թէէսսիլֆիլ մէճպուրօգ պէ-
եան իթմէյէ քի, միլլէթիմիլ պազը գա-
ղէթալէրի սայէսինտէ հիշ պիր վազըթ
նէ պիր սահիհիլք իշիտիլթի վար, նէտէ
պիր սահիհիլք աղնաեաճաղը վար, պու-
հաէ շուհուշ իշին տալի գիեատէ թէէ-
սսիլֆ իտէրիլ քի, պիր ալվազըթ սօղրա
պու զաղէթալարա ինանալար, պիւթիւն
պիւթիւնէ սէհիլեաթա միւլէմմա օլուպ
... » տէմիշ տիր, պու սէոյլէ տիլլէրինին
ասըլ մանասընըն, միլլէթին պազը դազէ-
թալարը հիշ պիր վազըթ սահիհ պիր շէյ
եազմաերպ, անճագ եարլան եազմագտա-
տըրլար տիմէք օլաճագընտա շիւրհէ եօգ
տուր, տիմէք տիր քի պիգէ պիր եիւ-
զիւ գարա տէտիկի հալտէ, քէնտիսինին
քի եիւզիւնիւն տալի գարա օլտուղու-
նու ալէնէն իզըրը վէ իսպաթ իյէմիշ
տիր:

— Նասրէ քի Կէշէնլէրտէ պիտիրիլ
տիր, վէ հափառ Կաթու զիկոս հագգըթ-
լէրի թարաֆընտան Փրկիչ իշին 948 գար-
պօնուգ րիեանգօ պիլէթլէրի իրսալնէ
հիմմէթ պուլըրուլմուշ իտի. իշթէ պու-
տէֆա միւշարիլէյհ հագգըթլէրի թա-
րաֆընտան, Փրկիչ հոգաբարձութիւ-
նունա իտիթապէն կէօնտէրիլմիշ օլան պիր
գըթա կոլգալըն սուրէթլին տալի մա-
թէշէքքիւր տէրճ ու իւն իտէրիլ:

ԳԵՈՐԴ ԾԱՌԱՅՑ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆՀԱՍՈՒ
ՆԵՒԻ ԿԱՄՕՔՆ Աստուծոյ Եպիսկոպոսա-
պետ եւ Կաթու զիկոս ամենայն Հայոց

Ճայրադոյն Պատրիարք համադականն ա-
խաժեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքե-
լական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողի-
կէ Էջմիածնի. Գերապատիւ հոգաբարձ-
ուացդ ազգային սուրբ փրկչեան հիւան-
դանոցի հայոց մայրաքաղաքիդ ՚ի Տէր
խընդալ:

Յաջողակ եւ առողջ երկարատեւ ծա-
նապարհորդութիւն մեր ի Պօլսոյ յէջ-
միածին, եւ անտի այսր, ուր արժանա-
ցաբ տեսութեան երեսաց հզօր ինքնա-
կալին ամենայն Ռուսաց, ո՛չ երբեք մար-
թացաւ հանել ՚ի սրտէ մերմէ զյիշատակ
հիւանդ եւ անկար զաւակաց մերոց, որք
ընդ խնամօք ազգային հիւանդանոցիդ են,
առ ուս անձնովն այցելութիւն թէ եւ
գովարանեալ է շրթամբք երկնաւոր օրէ.
նրադրին մերոց բարեգործութեանց, սա-
կայն եւ ՚ի հեռուստ ո՛չ է ապախտ ա-
րարեալ կարեկցութիւնն առ նոսա, մա-
նաւանդ զի վիհս այս ո՛չ է այնքան մեծ
եւ ընդարձակ, որքան անջրպեան ՚ի մէջ
մեծատան եւ Ղազարու, եւ մեք սեպուհ
պարտաւորութիւն համարեմք մերումս
կոչման՝ ՚ի յիշելն զառողջս ժողովրդեան
մերոյ՝ անմոռաց յիշատակել եւ պհիւան-
դըս, որոց աւելի են պիտոյ օժանդակու-
թիւնը բժշկականք՝ ըստ բաւին ինքեան
Յիսուսի եւ ո՛չ ապաքէն մեք ամենեքե-
ան հիւանդ եմք յօրէ յայնմանէ, յորում
ախտացաւ նախահայրն մեր զախտն մա-
հաւիթ, վասն որոյ եւ այնու հետեւ միշտ
կարօտք այցելութեան երկնաւոր բժշկա-
պետին. ուստի եւ փորձեալ քս՝ պարտոս
մեզ վարկանիմք՝ փորձանաւորացն գտանել
օգնականս. Մեք զայս ասելով ո՛չ կար-
ծեմք եւ ո՛չ կամիմք ցուցանել մեծ իմն
զօհեալս. քանզի տակաւին հէթանոսակա-
նըն ազգասիրութիւն վարդապետէր ըզ-
մահուանէ անգամ վասն հայրենեացն լե-
նել քաղցր. իսկ որք զմեծի բժշկապետին
վայելեցաք զերախոտիս՝ եւ ձեռամբ շօշա-
փեցաք զկարեկցութիւն, մի՞թէ կարեմք
զարծաթ եւ ոսկի ո՛չ ունիմք ասելով՝
համարել զանձինս արարեալ զոր ինչ
պարտն էր՝ արդէն:

Ի ժամանել մեր ի մայրաքաղաքն Բե-
թըրսպուրկ՝ ստկաւաթիւ հայկաղն ընա-
կիչք տեղւոյն ցանկութիւն բարի յղացան
ի սիրոս իւրեանց՝ մեծարել զմեզ ընծա-
յարերութեամբ. Այո, եթէ լինէաք մեք
կապեալ իւրք ընդ աշխարհի եւ ընդ
ցանկութեանց նորա, լուեաք. ո՛չ ապա-
քէն ամենայն տուրք են բարիք. բայց
մեռեալ ունելով մեզ զաշխարհ, եւ զմեզ
առ մեռեալս համարելով աշխարհի, լաւ
վարկաք՝ որ եթէ կեամքս, եւ եթէ մե-
ռանիմքս՝ եմք պարտապան ազգի, զայնու
տիկ նուէրս համազգեաց զարձուցանել
ի պէտս նոցին արեւնալցաց, եւ առաջար-
կեցաք նոցա գանձել զայն յայն գանձա-

րան, ուր ո՛չ գողք մերձեան եւ դարա-
նակալք ական հատանեն եւ գողանան.
եւ ո՛չ ցեցք եւ ուտիչք ապականեն. եւ
յայս խորհուրդ բարի հաստատեալ, հա-
մահաճութեամբ եղբարց ազգակցաց ձե-
րոց նուիրատուաց տնօրինեցաւ գնել յա-
նուն ազգային սուրբ փրկչեան հիւան-
դանոցիդ ութ հատոր շահաբեղ վիճակա-
թուղթս, յորոց չորք ի յունվարի եւ ի
յուլիսի, իսկ չորք՝ ի մարտի եւ ի սեպ-
տեմբերի տան զշահս, եւ առաքեցաք
զայնոսիկառ Սիմօնիկ Էֆէնտի Մաքսուտ.
եանց, զինս զվիճակաթուղթսն ինն հար-
իւր քառասուն եւ ութ մանէթից հա-
սուցեալ առ ձեզ ծանուցել, բանիւ զայն
զոր մեք մերով այսու կոնդակաւ պատ-
ուիրեմք. զի վիճակաթուղթս այսոքիկ
մնացն առ ձեզ որպէս սեպհականու-
թիւն սուրբ փրկչեան ազգային հիւան-
դանոցի, եւ կացցեն դրամագլուխը նորա
անկորուստ, եւ միայն շահք նորա յիւ-
րաքանչիւր երիս ամիսս. այսինքն ի յուն-
վարի, ի մարտի, ի յուլիսի եւ ի սեպտեմ-
բերի ստացեալք ի դործ դիցին ի պէտս
հիւանդանոցին:

Եւ յայսմ միջոցի երկու ինչ են մեր
յոյս եւ խորհուրդ, զի փոքրիկ դրամա-
գլուխդ այդ, յուսալի է, զի երբեմն ա-
ճեսցի այլ եւս նմանօրինակ նուիրանօք
ազգասէր կարեկցաց համարին եղբարց
մերոց, եւ զի յաջողութիւն տեսան կա-
րէ տնօրինել զի ոմանք ի թղթոց այտի
առցեն ընդցանակ վիճակի, եւ եթէ այդ
եղիցի այդպէս, եւ տէր հասուցէ զմեզ
աշօք մերովք տեսանել զայն, յայնժամ
քաջայոյս եմք, զի տնօրէնութիւն մեր
չը գացի եւ մերոց համասփիւռ ազգայ-
նոց անհաճոյ. քանզի զամենայն ինչ ա-
րասցուք բարեյոյս համաձայնութեամբ
ազգայնոց մերոց:

Ողջ լերուք՝ զօրացեալ տերամք ամէն.
1867 եւ ազգական թիւ ՌԵՁԱ դեկտ. 1
Ի Ս. Պ. Բուրգ:

ԳԵՈՐԳ Դ. ԿԱԹՈՒԼԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

— Ետընքի նիւստեմիգտեն պէտ իլէ
կէրէք վեհաբառ Կաթողիկոս հայկէթ.
Էրինին իսթանպուլտան չոգադլարը, վէ
Բէթըսպուրկա դատար կիթ տիլլէրի, վէ
պատէհու Օտէսսաեա դատար կէլտիք
Էրի հիքեայէօինին (Էրմէնիճէ), կէրէք
գաթէն պիր զըսմը տէր՝ իտիլիշ օլան
Ջալալեան Սարգիս սրբազան ալէյհինտէ
օլան պահսըն (Էրմէնիճէ), վէ կէրէք
միլէթիմիգին Գաթօլիք գրամընտան պա-
ղը միլէթէպէր զէվաթ թարաֆընտան
օլարադ, Մէճմուանըն պաղը եազմըդ-
լարընա ճէվապէն թարաֆըրդա կէօն-
տէրիլիշ օլան պիր պահսըն (Թիւրքէ)
տէրձինէ միւպաշէրէթ օլուհաճագ տըր:

— Թիֆլիստեն վարիտ օլան պիր թէ-
լէկրաֆ իսպալէրինէ նէզարէն, ալաֆրան-

կա փետր. 7 տէ վեհաբառ Կաթողի-
կոս հայկէթիլէրի սալիսէն շէհրի մէզ-
պուրա վասրլ օլմուշ տուր:

— Մանգու մէմիգին 578 վէ 581 նիւ-
մէրօլարը Էքսիլիշ օլտուղուտան, մէզ-
քիւր նիւմէրօլարտան կէրի վէրէնլէրէ
եէնի նիւստէլէրիմիգտեն վէրիլէճէք տիր:

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Թ Ա Տ Ր Ո Ն Օ Ս Մ Ա Ն Ի Յ Է
Ի ԿԵՏԻԿ ՓԱՇԱ
1868 ՓԵՏՐ. 1 ՀԻՆԳԵԱԹԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄ 5

ԱՆՁՆՈՒԷՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԱՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Ի Ն Պ Ա Ս Տ

Ս. ՓՐԿՁԻ ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑԻ
ՅԵՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՑ

ՏԱՂԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԿՈՒՍԱՆԳ ՆՈՐ ՇՈՒՇԱՆ
ՏԵՍԷԳ Ի ԴԱՇՏ ՇԱԽԱՐՇԱՆ
Հ. ՂԵՌՈՒԴ Վ. Ա. Մ.

Արտասանեալ Օր. Վիրգինիա Գարագաշեանէ

ՀԱՆԴԷՍ ՈՋԴԱՅԻՆ

Ս Ա Ն Դ Ո Ւ Տ
ԿՈՑՍ ՆԱՀԱՏԱԿ
ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾՍ
ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. Թ. ԹԵՐԶԵԱՆԻ

Ի ՏՈՒՐ ԶԻՇԱՏԱԿ

ԱՋԴԱՆՈՒԷՐ ՆԱՀԱՏԱԿ Մ. ՆԱԼԱՆԴԻԱՆԷՑԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆ Պ. Թ. ԹԵՐԶԵԱՆԻ
Արտասանեալ Օր. Վիրգինիա Գարագաշեանէ

ԳԻՆ. — Օթեակ Ա. կարգի 80 դրշ.
— Բ. կարգի 50. — Նստարան Ա. 15.
— Միջնայարկ նստարան 10. — Վերնա-
տուն 5. — Մուտք օթեկաց 6 դրշ.

Տոմարկները երեքշաբթի օրու րնէ
սկսեալ կը ծախուի շուկան քիւրքձինե-
ներուն մօտ ստիլիշ Պ. Գ. Թորգին իսա-
նու թր:

Ի ԴԻՄԱՑ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՑ
Տ. Գ. ՍԻՆԱՆԵԱՆ

Ի հիմնապ դարչընըտա 6 նիւմէրօլու
մաղաղատա, Ամէրիգանն էն ալիա ճընա
կազարընտան էհէն ֆիեթիլի սա-
թըլմագաա տըր:

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՑ Զ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆՔ ՀԵՐԱԼՑԸՆ ԹԱՊԱՆԷՍԻՆԷՅ
ԿԵՂԵՂԱՆ ԵՕԼԵՆ ԵՕԼԵՆ, ԵՕԹԵՄԵՆ ԱԳՈՅԼԸ
ԳԻՐԵՅԷՆ ԳԵՐԵՇԸՆԱ ՆԻՇԵՐՈ 187: